

ביאורים

במחשבה ראשונית, נראה שהאמונה בה' תלויה בבחירת האדם. כשם שהאדם לא מוכרח לעסוק במקצוע מסוים, או לגור במקום מסוים, כך הוא לא מוכרח להיות מאמין. בייחוד בדור שלנו, שבו רובו של עם ישראל נטש את דרך התורה והמצוות, ניכר בגלוי שהאמונה היא לא דבר המובן מאליה.

לעומת זאת, הרב קוק טוען, שהאמונה היא תחושה טבעית והכרחית, שאין אפשרות להימנע ממנה. אין לאדם בחירה אם לחיות, כי עצם הקיום שלו בעולם איננו תלוי בו. לאדם ישנן בחירות רבות בחיים (למשל, באיזה תוכן למלא את חייו), אבל החיים עצמם הם עובדה קיימת ('על כרחך אתה חי', [אבות ד, כב]). בדומה לכך, גם האמונה היא עניין קיומי. חיי האדם נובעים מהנשמה האלוהית שבו והם מבטאים את הקשר בינו לבין הבורא. זוהי האמונה בעצמה. אי אפשר לדבר על חיים בלי אמונה. זאת גם הסיבה שהאמונה קיימת בכל הנבראים בעולם, כי בכל מקום שבו יש חיים יש קשר ודבקות באלוהים, מקור החיים.

המשמעות של האמונה עבור כל מדרגות הבריאה שבעולם: הדומם, הצמחים ובעלי החיים, היא רק הקיום והחיים עצמם. הייחודיות של האמונה אצל האדם, היא שיש בה תוכן והשפעה, והיא יכולה להתבטא באופן ממשי. האדם יכול להעמיק בשכלו ולהבין את משמעות הקשר שבינו לבין הבורא, ואת השלכותו של על חייו. האמונה אף מולידה רגשות אצל האדם, הוא יכול לירא מה' ולאהוב אותו. לאדם אמנם אין בחירה האם להאמין, אבל יש לו בחירה כיצד לפרש ולתרגם את האמונה לדרך חיים. האמונה מסוגלת לרומם את האדם לתשוקה רוחנית, לשאיפה להידמות לבוראו. בכח האמונה האדם מתעלה על היצרים הטבעיים שלו, ומנהל את כוחות הגוף בהתאמה למטרה שאותה הוא מציב לעצמו. האמונה יכולה להעניק לאדם תענוג אצילי, כשהוא הוגה ברעיונות ותובנות על ההתגלות של ה' בעולם, ומרגיש תשוקה עזה להתקרב אליו.

אולם, בדורות עברו, החליטה האנושות ליישם את האמונה דרך עבודת האלילים. האלילות רותמת את האמונה כדי להעצים את כוחות הגוף ויצריו, ולהעניק הכשר מוסרי להפקרות ומתירנות. לפי האלילות, הקשר בין האדם לבורא לא אמור לפתח את חיי הרוח שלו, אלא נועד רק להפיק תועלת גשמית מהאל, כמו ירידת גשם, פרנסה ובריאות. האלילות השפילה את האמונה, והשתמשה בה כדי להכשיר את הצדדים האפלים של האנושות.

אברהם אבינו הכיר בעוצמה הרוחנית הגנוזה באמונה, שהאלילות מונעת ממנה לצאת אל הפועל. מתוך השתוקקות ורצון עז לקרבת אלוהים, אברהם ניפץ את הפסילים, והסיר את המחסום שהציבה האלילות על רוח האדם. אברהם אבינו סלל את הדרך לאנושות כולה לגלות אמונה אמיתית שיש בה טהרה ומוסר. הפעולה של אברהם אבינו נעשתה ברבות הימים לטבע הלאומי של עם ישראל.

הרחבה

• טבעיות האמונה

הדבקות בד' היא התשוקה היותר טבעית לאדם. הרב קוק מברר במקום אחר כי את טבעיותה של האמונה באדם ניתן לראות בילד: "הטבעיות הטהורה של נשמת האדם יכולים אנו להכיר בהבחנה עמוקה וחודרת בקטנותו של אדם, בתקופת הילדות, בעוד לא נודעה נשמתו בזוהמת 'השאר שבעיסה' שבמהומת החיים. בהבחנה מבררת רואים אנו, כמה נוח הוא לאדם בילדותו לקבל רגש אלוהי וכמה הוא מוכשר להיות מושפע לחבת קדושה ויראת שמים, תיכף משבא לכלל דעה כל שהיא. על כן באו גם טובי החושבים של הפדגוגיה (תורת הינוך) לידי הכרה, שהחנוך הדתי הטהור, המואר בשכל טוב ומרופד ברגשות עדינים, הוא החנוך היותר טבעי להאדם בילדותו." [מאמרי הראיה א, קרבת אלוהים] פסיכולוגים רבים ניסו לברר מהו הכח המניע את האדם, יש שאמרו: החברה, ואחרים אמרו: יצריו של האדם. הרב קוק מלמד אותנו מתוך הכרתו את טבעיות האמונה באדם כי: "השאיפה לקרבת אלוהים ברום עזה רק היא הנה היסוד המרכזי לכל הנטיות, התשוקות והשאיפות של הנפש האנושית כולה; הן כולן נובעות ממנה ושבות אליה." [שם]

שאלות לדין

"כִּשְׁם שְׁאֲנֹו מְכַרְחִים לְחַיֹו, לְחַיֹו נְזֻנִים וּמִתְגַדְלִים, כִּךְ מְכַרְחִים אֲנֹו לְחַיֹו דְבָקִים בְּד'". האם אתה מרגיש כך תמיד? מדוע?

אם הדבקות בה' היא כל כך טבעית, כיצד ייתכן שהילדות האנושית עיכבה אותה? הרי הילדות אמורה להיות המציאות הכי טבעית!

ההצלחת שילה יוסף בן משה הי"ו

דבקות בה' היא טבעית לאדם

הדבקות בד' היא התשוקה היותר טבעית לאדם.

מה שהיא ° בכל המצוי כלו בצורה אלמנת וחרשת, בצורה כחנית °, נתפתחה ° באדם בצורה משפלת והרגשית °.

אין התשוקה של הדבקות המחלטת באלהים חיים, באור אין-סוף, דבר שאפשר להיות חלופו ° בטבע ההויה. כשם שאנו מכרחים לחיות, להיות נזונים ° ומתגדלים, כך מכרחים אנו להיות דבקים בד'!

הדבקות הנתבעת ממנו בכל מלא-נשמתנו מכרחת היא להיות הולכת ומתפתחת בנו, הולכת ומתעמקת בהרגש, הולכת ומתחננת בהפכה ותבונה. בשום אופן לא תוכל האנושיות וגם כל ההויה לחיות בלא הזרם של תשוקת הדבקות האלהית, החי תמיד בקרבה אף-על-פי שהוא באופן סתום ונעלם.

הילדות האנושית °, ימי החשף ° העב והמגשם, הניחה בעולם יסודות-חיים כאלה, שעכבו את הדבקות האלהית שלה מהתגלות במלא אורה. אין לשער את צערה של הנשמה העולמית הכללית והצער הפנימי הנשמתי, של כל חי וכל אדם, על הלחץ הרוחני, על מניעת הטוב הגנוז בקרבו, המאיר כל-כך, המעדן כל-כך, המחיה חיי רחב, חיי נצח, גבה ועז. מכרחים לו החיים הללו, הם עצם טבעו והיותו - והנה באה החלשה האנושית ותעש אלילים אלקים, אלהות חמרית גסה וזוללה, מגבלת וחסרה, ותסתם את כל החרפים °.

ומצירים ° אנו לנו נשמה גדולה ענקית לכל מלא שאיפותיה, את תשוקתה הפבירה לחפש ואור, את צערה החזק, את מכאובה הנמרץ על עלבון התבל, - נשמת אברהם, - איך היא מתמרמרת בראותה את האש, את האור המוכן ° לכל, לכל החי, לכל הנשמה, הרחב האלהי הקורא להויה: היה אור, הקורא לכל פרט: המלא אש, גדל, גבה ונחת, טוב וגבורה, אהבה ונעימות, והבארות ° נסתמו, "סתמום פלשתים וימלאום עפר" (בראשית כו, טו), איך מתפרץ הארי ° מהסוג, איך נוטל הוא את מקלו בחרון, משבר את הצלמים, קורא בכח לאורה, לאל אחד אל עולם.

תכונת האמה בישאל לקחה לה את התשוקה הזאת ליסוד חיי הלאמיות שלה על-פי גורלה ההיסטורי.

(אורות, זרעונים, ערך התחיה)

מה שהיא - המציאות כולה דבקה בה'. **בחנית** - בכח (לעומת בפועל), בהכנה פנימית שאינה ניכרת בפועל. **נתפתחה** - תשוקת הדבקות נתפתחה. **משפלת והרגשית** - בשכל וברגש. **שאפשר להיות חלופו** - לא ניתן לחיות באופן אחר, ללא דבקות בה'. **נזונים** - במזון גשמי. **הילדות האנושית** - ראשית ההיסטוריה האנושית. **ימי החשף** - האדם חי במחשבה פרימיטיבית. **הלחץ** - הצמצום שלא אפשר לאור הרוחני להאיר. **החרפים** - של אור הנשמה. **מצירים** - במחשבה ודמיון. **המוכן** - בפוטנציאל. **הבארות** - הנביעה הפנימית מהנשמה. **הארי** - נשמת אברהם. **גורלה** - התפקיד שנועד לה בתהליך ההיסטוריה העולמית.

ה סיון אמונה

לימוד יומי - מאמרים - מבוא למשנת הרמב"ם